

Spolufinancováno
Evropskou unií

CDU CENTRUM
DOPRAVNÍHO
VÝZKUMU

Prototyp řešení klíčového problému ***KOMUNITA***

Projekt Ponehodová péče, registrační číslo projektu
CZ.03.03.01/00/23_057/0004564

Spolufinancováno
Evropskou unií

PROTOTYP ŘEŠENÍ KLÍČOVÉHO PROBLÉMU – KOMUNITA

Autoři:

Mgr. Bc. David Červinka,
Mgr. Veronika Vošická Buráňová,
Mgr. Tomáš Řihák,
Bc. Dana Salačová,
Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.

Název projektu:

Ponehodová péče, registrační číslo projektu
CZ.03.03.01/00/23_057/0004564

Rok zpracování: 2025

Rok publikování: 2026

ISBN 978-80-88655-65-7 (Online; pdf)

© Centrum dopravního výzkumu, v. v. i.

Brno 2026

Poděkování:

Prototyp Komunita by nevznikl bez otevřenosti, důvěry a ochoty sdílet osobní zkušenosti všech zapojených. Děkujeme členům komunity, kteří do projektu vstoupili se svou žitou zkušeností a podíleli se na společném hledání smysluplných cest ke zlepšení ponehoda-
vé péče. Jejich ochota mluvit nejen o tom, co se stalo, ale i o tom, co by mělo fungovat jinak, byla klíčovým předpokladem pro vznik tohoto prototypu.

Obsah

1. Definice prototypu Komunitní setkání	5
2. Cíle a očekávané přínosy	6
3. Cílová skupina	10
4. Human centered design – vývoj prototypu Komunita	12
5. Teoretická východiska	15
6. Role facilitátora a organizačního týmu	19
7. Struktura členů komunity	21
7.1 Příchod nových členů	21
7.2 Odchod členů	22
8. Organizace a struktura komunitních setkání	25
9. Evaluace a hodnocení dopadů komunity	28
9.1. Metodika sběru dat	28
9.2. Vyhodnocení evaluace a fáze testování	30
10. Závěr	36
11. Seznam použité literatury a informačních zdrojů	38

1. Definice prototypu

Komunitní setkání

Komunita zasažených dopravní nehodou je inovativní formát setkávání, který **propojuje vzájemnou podporu, sdílení zkušeností a navazování vztahů s možností aktivně se zapojit do společné práce na zlepšování systému ponehodové péče**. Setkání mají podobu polopracovních a neformálních událostí, kde se střídají sdílecí kruhy, týmová spolupráce nad konkrétními tématy a volnočasové či kulturní aktivity.

Komunita tak není jen podpůrným prostorem pro zasažené, ale zároveň **zastřešuje jejich kolektivní hlas**. Vytváří tak přirozené kontaktní místo, na které se mohou odborné organizace, instituce či tvůrci politik obracet, **pokud chtějí zapojit perspektivu zasažených a vytvořit tak pomyslný kruh – celek propojující zpětnou vazbu s praxí a systém s člověkem**.

2. Cíle a očekávané přínosy

Komunita zasažených dopravní nehodou nabízí bezpečný prostor pro sdílení, navazování vztahů i společné hledání smysluplného místa v životě po události. Její inovativní charakter spočívá v propojení podpůrného prostředí s možností aktivního zapojení do změny systému. Očekávané přínosy komunity lze rozdělit do tří klíčových oblastí:

- **Zpracování traumatické zkušenosti**

Komunita vytváří stabilní, důvěryhodné prostředí, kde mohou lidé zasažení nehodou sdílet své zkušenosti, být slyšeni a najít oporu v druhých. Bezpečné sdílení pomáhá vnitřní stabilizaci, posiluje odolnost a podporuje proces integrace traumatické zkušenosti. Takový prostor, jak ukazují studie o psychosociální podpoře (Hobfoll et al., 2007), má klíčový význam **zejména v případech, kdy formální pomoc není dostupná nebo byla nedostatečná**. Mnozí účastníci postupně objevují, že sdílená zkušenost může mít dopad i za hranicemi vlastního příběhu – v pomoci druhému člověku v podobné situaci a v možnosti přispět ke změně prostředí, ve kterém se podobné situace odehrávají.

- **Podpora přijetí, odpuštění a budování vztahů mezi poškozenými a viníky**

Jedním z nejcitlivějších a zároveň nejhlubších přínosů komunity

je možnost **setkávání lidí s odlišnými rolemi a zkušenostmi** – pozůstalých, přeživších i těch, kteří dopravní nehodu způsobili. V bezpečném a lidsky vedeném prostředí, bez vnějšího tlaku, může docházet k opatrnému přibližování těchto světů.

Pro ty, kdo nesou vinu, může být účast v komunitě šancí nést odpovědnost s respektem a pokorou, **nad rámec trestu či formálních postupů**. Setkání jim umožňuje vyjádřit lítost nad tím, co se stalo – **často poprvé v prostoru, kde může být tato lítost skutečně přijata. Zážitek přijetí ze strany poškozených, byť jiných dopravních nehod, má zásadní význam ve zpracování události**. Pro osoby, které způsobily vážnou dopravní nehodu, je *Komunitní setkání* příležitostí, kdy zažijí, že nejsou vnímáni pouze optikou viny, ale jako lidé, kteří také trpí, nesou následky a hledají způsob, jak s tímto vědomím dál žít.

Navzdory skutečnosti, že se potkávají osoby z **odlišných dopravních nehod**, pro pozůstalé a přeživší může být **zážitek upřímné lítosti ze strany viníka zcela zásadní** – často poprvé slyší slova, která nejsou formálním uznáním nebo právním komentářem, ale **autentickým vyjádřením bolesti nad tím, co se stalo**. Tento moment bývá **hluboce lidský a překvapivě léčivý** – přináší jiný pohled na „svého“ viníka a umožňuje **vnitřní posun**.

V tomto bezpečném prostoru může nastat **přirozený proces odpuštění** – ne jako akt omluvení, ale jako **vnitřní úleva**, která umožňuje změnit způsob, jakým člověk svůj příběh nese. Právě porozumění tomu, že i viník si nese následky a často dlouhodobě trpí, může u poškozených otevřít cestu ke smíření.

Tento vzájemný proces porozumění a smíření odpovídá principům **restorativní justice** (Zehr, 2002) i teorii **posttraumatického růstu** (Tedeschi & Calhoun, 2004) a uplatňuje se např. v komunitách *RoadPeace* (UK) nebo *Vision Zero Network* (USA).

- **Spoluutváření systému ponehodové péče**

Komunita se stává přirozeným zázemím nejen pro rozvoj a fungování *Dialogu*, ale i zázemím pro širší rozvoj systému péče po dopravních nehodách. Členové přinášejí zpětnou vazbu, spoluvytvářejí obsah workshopů, podílejí se na formulaci doporučení a nastavování dobré praxe. Komunita tak plní funkci „živého expertního zázemí“. Z pohledu systému **zastupuje hlas zasažených dopravní nehodou jako celek**. Nabízí **jedno kontaktní místo, na které se mohou obracet instituce, odborné organizace či tvůrci politik, pokud chtějí smysluplně zapojit perspektivu lidí s vlastní zkušeností** – při tvorbě legislativy, metodik, výzkumných šetření nebo evaluací. Tím pomáhá vytvářet **skutečně propojený a citlivý systém péče**.

Podobný přístup využívá i organizace *RoadPeace* (UK), která zapojuje pozůstalé a přeživší do **formulace návrhů pro změny dopravní legislativy, účasti v poradních panelech s policií, evaluace soudních postupů a tvorby národních strategií pro oběti**. Ve Spojených státech např. *Families for Safe Streets* (FSS) zajišťuje, aby hlas zasažených zazníval při formulaci dopravních zákonů, v kampaních *Vision Zero*, nebo v rámci výzkumných projektů zaměřených na prevenci nehod a následnou péči.

V řadě měst (např. New York, San Francisco) mají zástupci těchto komunit **oficiální postavení při konzultaci veřejných politik**, participují na školení profesionálů, přispívají do komunitních evaluací a pomáhají nastavovat indikátory dopadu. **Tato integrovaná role posiluje důvěru mezi veřejností a institucemi a zároveň zajišťuje, že systémové změny nevznikají bez přímé zpětné vazby od těch, kterých se týkají.**

3. Cílová skupina

Cílovou skupinou jsou lidé zasažení dopravní nehodou – buď přímo zasažení **v pozici poškozených nebo viníků**, či nepřímo zasažení v podobě **pozůstalých nebo svědků události**, kteří kromě sdílení a vzájemné podpory mají zájem **spoluutvářet změny v systému po-nehodové péče**.

Zároveň si ale uvědomujeme, že každý z účastníků má jiné tempo, odlišnou životní situaci a že ne každý chce nebo může aktuálně vstoupovat do pracovních aktivit. Přítomnost, naslouchání a sdílení s lidmi s podobným i odlišným příběhem jsou pro komunitu cenným zdrojem obohacení a nové perspektivy. Komunita má tak na jedné straně **jasně deklarovaný účel a směřování, zároveň si však zachovává charakter podpůrného prostředí**, kde sdílení, vztahy a vzájemná podpora **nejsou jen prostředkem, ale svébytným cílem**.

Na druhou stranu, komunitní setkání nejsou určena pro každého zasaženého člověka v jakékoliv fázi po dopravní nehodě. Účast v komunitě předpokládá, že došlo k určitému **základnímu zpracování emočně náročných obsahů** a k rámcové **stabilizaci psychického stavu**.

Obvykle komunitnímu zapojení předchází **série individuálních konzultací**, které reagují na aktuální potřeby a umožňují bezpečné pojmenování emočních prožitků. Chuť potkat se s dalšími zasaženými,

sdílet zkušenost nebo naslouchat jiným, často přichází přirozeně – a právě **tato motivace bývá signálem, že je na komunitní setkání ten správný čas.**

Současně není komunita určena pro osoby, které nesou vinu na dopravní nehodě a zároveň odmítají převzít odpovědnost – zejména pokud je jejich primární motivací obhajoba vlastního jednání či zlehčování dopadu události.

Za výběr nových členů nese odpovědnost facilitátor, který posuzuje připravenost a vhodnost zapojení jednotlivců do komunity. Současně je však důležité, aby hlas samotných členů komunity, byl i v tomto ohledu respektován – podílejí se nejen na rozhodnutí, kdo se stane novým členem, ale také aktivně ovlivňují směřování a kulturu celé komunity.

Komunita je primárně určena lidem zasaženým dopravní nehodou, avšak zároveň vytváří **prostor i pro odborníky**, kteří prošli workshopem *Dialog*. Právě na těchto workshopech vzniká první kontakt a základ vzájemného vztahu mezi zasaženými a odborníky. Komunitní prostředí pak slouží jako **přirozené pokračování tohoto dialogu** – nabízí čas na doznění emocí, sdílení dojmů i možnost neformálních setkání, která podporují vzájemné porozumění a propojení obou skupin. Účast odborníků je vítaná, nikoliv však aktivně podporovaná či vynucovaná – setkání musí vždy vycházet z jejich osobního zájmu, nikoli z profesní povinnosti.

4. Human centered design – vývoj prototypu Komunita

1. Human centered design – vývoj prototypu Komunita

Vývoj prototypu *Komunita* vycházel z principů Human-Centered Design, přičemž klíčovou roli sehrála poznávací (empatická) fáze realizovaná s přímou účastí zasažených osob. Tento proces probíhal souběžně s vývojem prototypu *Dialog* a opíral se o zkušenosti lidí, kteří se pohybovali v obou prostředích. Z tohoto důvodu se některá zjištění a témata mohou v obou prototypech překrývat; tyto překryvy však nejsou metodologickým nedostatkem, ale přirozeným důsledkem paralelního spoluvytváření a průběžné reflexe zkušeností. Účastníci netvořili pouze zdroj dat, ale od počátku se stali spolutvůrci samotného konceptu. Jejich osobní výpovědi, dlouhodobé sdílení zkušeností a strukturovaná i spontánní zpětná vazba vytvořily základní orientační rámec pro návrh komunity jako živého a adaptivního systému podpory.

- Zásadním zjištěním empatické fáze byla silná potřeba sounáležitosti a smyslu. Zasažení opakovaně popisovali, že nechtějí zůstat pouze příjemci pomoci, ale mít **možnost aktivně přispívat**, být „užiteční“ a nacházet své místo v něčem, co má přesah. Tato potřeba se přímo promítla do designu prototypu: Komunita je od počátku definována jako **prostor pro spoluvytváření sys-**

tému ponehodové péče. Členové se podílejí na tvorbě obsahu workshopů Dialogu, formulují doporučení vycházející z vlastní zkušenosti a postupně přebírají část organizační odpovědnosti. Smysluplnost zde nevzniká „shora“, ale je výsledkem aktivního zapojení a sdílené zodpovědnosti.

- Dalším klíčovým poznatkem empatické fáze byl mimořádný význam **inkluze viníků** dopravních nehod. Pozůstalí i další zasažení opakovaně uváděli, že nejhlubší porozumění své zkušenosti paradoxně zažili právě v kontaktu s odsouzenými viníky, kteří otevřeně přijímali odpovědnost a projevovali lítost. Tento moment se ukázal jako silně transformační pro obě strany a stal se jedním z určujících pilířů designu komunity. Metodika proto explicitně počítá s tím, že **komunita je otevřená jak poškozeným, tak viníkům**. Pro viníky vytváří komunita prostor, kde mohou nést odpovědnost s respektem a pokorou, aniž by byli redukováni výhradně na roli pachatele; pro poškozené a pozůstalé pak nabízí jedinečnou možnost uzavřít části příběhu, které v běžném systému zůstávají otevřené.
- Empatická fáze zároveň jasně ukázala potřebu podpory již v bezprostředním období po nehodě. Někteří účastníci reflektovali, že by komunitu uvítali „hned po autonehodě“, v době, kdy byli nejvíce zranitelní a osamocení. Toto zjištění vedlo k vědomému rozhodnutí oddělit vstup do komunity od první linie podpory. Metodika proto počítá s tím, že **komunitnímu zapojení by měla předcházet série individuálních konzultací**, které umožňují citlivě zmapovat aktuální psychický stav, potřeby a připravenost zasaženého člověka. Prototyp Komunita je tak doplněn o osobní konzultace, jež slouží jako ochranný mechanismus proti přetížení a retraumatizaci a umožňují pružně reagovat na individuální trajektorii zotavení.

- Silným tématem empatické fáze byla také potřeba kontinuity vztahů. Ambasadory a další členové komunity popisovali, že si postupně vytvořili přátelské vazby a **chtějí zůstat v kontaktu i mimo oficiální setkání**. Tento poznatek se promítl do vytvoření neformálního komunikačního zázemí: mezi osobními setkáními zůstávají členové propojeni prostřednictvím **whatsappové skupiny**, která slouží jako nízkoprahový kanál pro sdílení, podporu i běžný lidský kontakt. Kontinuita komunity tak není závislá pouze na fyzických setkáních, ale je udržována i v každodennosti.
- V neposlední řadě empatická fáze upozornila na důležitost jasněho vymezení hranic. Někteří členové se v průběhu zapojení cítili nejistí, přetížení nebo si uvědomili, že jejich osobní cesta ještě není uzavřená. Tyto zkušenosti vedly k vědomému rozhodnutí **neproflivat komunitu jako terapeutickou skupinu**. Metodika proto klade důraz na podporu, sebereflexi a bezpečí, nikoli na léčbu. Odchod členů – dočasný i trvalý – je chápán jako přirozená součást vývoje komunity, projev sebereflexe a vnitřní kompetence, nikoli jako selhání.

Celkově lze konstatovat, že prototyp *Komunita* je přímým výsledkem naslouchání zkušenostem zasažených osob. Human-Centered Design zde není pouze metodologickým rámcem, ale praktickým přístupem, který umožnil vytvořit živý a adaptivní model podpory, reagující na skutečné potřeby lidí po dopravních nehodách a zároveň otevírající prostor pro systémovou změnu v oblasti ponehodové péče.

5. Teoretická východiska

Prototyp *Komunita* vychází z kombinace ověřených psychologických, komunitních a restorativních přístupů, které se v mezinárodním výzkumu i praxi dlouhodobě uplatňují při práci s lidmi zasaženými traumatickými událostmi. Jeho návrh tak nestojí izolovaně, ale navazuje na poznatky o tom, jak sociální opora, sdílená zkušenost a smysluplná participace přispívají k zotavení jednotlivců a zároveň podporují systémové změny v oblasti péče.

Základním mechanismem, na němž Komunita stojí, je **sociální opora a zážitek univerzality**. Výzkumy ukazují, že možnost sdílet zkušenost s lidmi, kteří prošli podobnou událostí, významně snižuje pocit izolace, normalizuje emoční reakce a pomáhá obnovovat vnitřní zdroje (Hobfoll et al., 2007). Ve skupinovém a komunitním kontextu se uplatňuje princip „nejsem v tom sám“, který je považován za jeden z klíčových ochranných faktorů při vyrovnávání se s traumatem. Komunita tento mechanismus vědomě rozvíjí a vytváří prostředí, kde jsou ambivalentní emoce, vina, vztek i bezmoc chápány jako přirozená reakce na dopravní nehodu, nikoli jako osobní selhání.

Na tento základ navazuje **narativní pojetí zotavení**. Možnost vyprávět vlastní příběh v bezpečném, respektujícím prostředí podporuje integraci traumatické zkušenosti do širšího životního příběhu a snižuje její fragmentaci. Literatura o posttraumatickém růstu (Tedeschi & Calhoun,

2004) opakovaně zdůrazňuje, že právě sdílení zkušenosti, hledání smyslu a možnost, aby prožitá událost měla pozitivní dopad na druhé, patří mezi klíčové faktory dlouhodobého zotavení. Komunita tento princip rozvíjí tím, že nenabízí pouze podporu, ale také prostor pro aktivní zapojení, spolupráci a participaci na změně systému ponehodové péče.

Specifickým a v českém kontextu ojedinělým prvkem je **otevřenost vůči účasti viníků dopravních nehod**, která navazuje na principy restorativní justice. Ty kladou důraz na vztah, odpovědnost a možnost nápravy nad rámec trestu (Zehr, 2002). Na rozdíl od formálních restorativních programů však Komunita nepracuje s přímým setkáním konkrétní oběti a jejího viníka, ale vytváří bezpečný prostor pro setkávání lidí s různými rolemi zasaženosti. Výzkum i praxe ukazují, že možnost slyšet autentickou lítost a převzetí odpovědnosti může mít pro poškozené a pozůstalé zásadní význam při uzavírání otevřených částí příběhu, zatímco pro viníky představuje přijetí ze strany poškozených silný korektiv vůči pocitu stigmatizace a izolace.

Tyto teoretické principy se promítají i do existujících modelů komunit a podpůrných struktur v ČR i v zahraničí. V českém prostředí existují organizace zaměřené na oběti dopravních nehod či trestných činů, které poskytují právní, informační a psychosociální podporu (např. České sdružení obětí dopravních nehod, Bílý kruh bezpečí). Důležitou roli zde hrají také restorativní programy realizované Probační a mediační službou nebo Institutem pro restorativní justici. Tyto přístupy však zpravidla fungují buď jako **služba**, nebo jako **časově omezený program**, a méně často nabízejí dlouhodobý komunitní prostor založený na peer vztazích.

V zahraničí jsou modely podpory obětí dopravních nehod často více institucionalizované. Organizace jako RoadPeace nebo Brake ve Spojeném království, MADD v USA či Victim Support Netherlands kombinují podporu obětí s advokací a systémovým tlakem na změnu. Tyto modely potvrzují význam propojení individuální podpory se systémovou rovinou, zároveň však většinou stojí na servisním principu poskytování služby.

Ve srovnání s těmito přístupy představuje prototyp *Komunita* **hybridní model**, který propojuje několik rovin současně: peer podporu a sounáležitost, restorativní logiku práce s odpovědností, dlouhodobé vztahy a aktivní participaci na systémové změně. Významným rozdílem je také důraz na komunitní vlastnictví – postupné přebírání aktivit samotnými účastníky a úvahy o formálním ukotvení ve formě zapsaného spolku. Tento vývoj odpovídá zahraniční praxi komunit obětí dopravních nehod, které se z původně podpůrných skupin postupně staly aktéry veřejné debaty a změny systému.

Základním etickým rámcem Komunity je **trauma-informed přístup**, který klade důraz na bezpečí, dobrovolnost, respekt k hranicím a možnost volby. Komunita není terapeutickou skupinou a nenahrazuje odbornou péči. Jejím cílem je vytvořit podpůrný prostor, který lidem umožní rozpoznat vlastní potřeby v různých fázích zotavení – včetně možnosti zvolnit, změnit míru zapojení nebo komunitu opustit. Právě tato možnost je v souladu s výzkumem, který ukazuje, že zotavení z traumatu není lineární proces a že respekt k individuálním hranicím je klíčový pro dlouhodobou udržitelnost komunitních forem podpory.

Celkově lze konstatovat, že prototyp *Komunita* je pevně ukotven v mezinárodním výzkumu i praxi práce s traumatem, komunitní podporou a restorativními přístupy. Jeho specifikum spočívá v citlivém propojení těchto principů do jednoho živého a adaptivního modelu, který reaguje na potřeby lidí zasažených dopravní nehodou a zároveň vytváří prostor pro dlouhodobou systémovou změnu v oblasti ponehodové péče.

6. Role facilitátora a organizačního týmu

Komunitní setkání potřebují **základní organizační a facilitační rámec**, který zajistí bezpečný průběh, smysluplné pracovní zadání i prostor pro vztahovou rovinu setkání. Tuto roli v našem případě zastává dvojice facilitátorů – osob s psychologickým nebo humanitním vzděláním, se zkušenostmi z práce s podpůrnými skupinami a znalostí systému péče.

Do kompetencí facilitátora patří **příprava komunitních setkání** po stránce obsahové i praktické – zajištění místa, sestavení harmonogramu, kontaktování hostů, komunikace s partnery a domluva s členy ohledně sdílené odpovědnosti (např. občerstvení, materiály, facilitace části programu). Facilitátor se také věnuje **novým členům** – vede s nimi úvodní rozhovor, představuje rámec a principy komunity a zajišťuje jejich přijetí do skupiny tak, aby bylo citlivé a přirozené.

Součástí práce facilitátora je i **systematická evaluace**. Pravidelně vede kvartální individuální rozhovory s členy komunity, zaznamenává jejich reflexe, sleduje vývoj potřeb a zapojení, a spolu s druhým facilitátorem vyhodnocuje celkovou dynamiku skupiny. V případě potřeby nabízí podporu formou **individuálních konzultací**. Zároveň přenáší podněty a výstupy z komunity směrem k realizačnímu týmu, donorům či spolupracujícím institucím.

Je však důležité mít na paměti, že role facilitátora má své **přirozené limity**. Komunita není terapeutickou skupinou a facilitátor nemůže a nemá ambici ovlivnit všechny hluboké vnitřní procesy jednotlivých členů. **I při nabídce individuální podpory či možnosti osobních konzultací je třeba mít na paměti, že nejde o psychoterapii.** Některé pocity nejistoty, srovnávání se s ostatními nebo vnitřní zklamání mohou přetrvávat, i když je ze strany facilitátora nabízena opora a přijetí. Facilitátor tedy pracuje nejen se skupinou, ale i se sebou – s vědomím, že **jeho role spočívá v nabídce, ne v nápravě.**

Dlouhodobou ambicí je, aby do vedení a podpory komunity mohli být **zapojeni i samotní členové**, kteří o to projeví zájem. Profesionalizace komunity v tomto smyslu nespočívá v zavedení hierarchie, ale v rozšiřování kompetencí a důvěře, že komunita může být stále více soběstačná – s oporou, ale bez závislosti.

7. Struktura členů komunity

Komunita není určena výhradně pro budoucí ambasadory nebo veřejně aktivní členy – naopak, nabízí **různé úrovně zapojení**, které respektují individuální tempo, osobní limity i aktuální životní fázi každého zasaženého člověka. Podobně jako v organizaci *Families for Safe Streets* funguje otevřený model členství, který umožňuje, aby se každý zapojil tak, jak je mu v danou chvíli přirozené a bezpečné.

Někteří členové se účastní spíše tiše, bez potřeby sdílet svůj příběh – přítomnost v kruhu jim přináší pocit sounáležitosti a opory. Jiní se postupně stávají aktivními oporami pro druhé, sdílejí svou zkušenost a pomáhají nově příchozím. A jsou i tací, kteří se rozhodnou svou zkušenost využít veřejně – vystupují jako mluvčí, podílejí se na vzdělávání odborníků, spolupracují na systémových změnách.

Toto členění je však pouze orientační. **Jednotliví členové přirozeně procházejí různými úrovněmi zapojení v čase**, podle toho, co právě potřebují nebo zvládnou. Komunita tuto proměnlivost podporuje a nikoho netlačí do role, na kterou se necítí připraven.

7.1. Příchod nových členů

Komunita zasažených je živým organismem, který aktivně reaguje a podporuje příchod nových členů. Ti se do ní přidávají prostřednictvím partnerských organizací a odborníků, kteří pracují se zasaženými

po dopravních nehodách, nebo na základě doporučení stávajících ambasadorů. Každý **nový vstup přináší do skupiny nové zkušenosti a pohledy**, čímž se komunita neustále proměňuje a obohacuje. Vstup je vždy **dobrovolný** a předchází mu úvodní rozhovor s facilitátorem, jehož cílem je zmapovat potřeby nového člena a vytvořit pro něj bezpečné a respektující prostředí. Stejně důležité je však i to, že **komunita není pojímána jako doživotní závazek** a v určitém okamžiku může její člen cítit, že je připraven jít dál. Úkolem komunity je v takové chvíli poskytnout dotyčnému podporu při „odchodu“, aby věděl, že jeho příběh a zkušenost zůstávají jako inspirace pro ostatní.

Nábor a první kontakt

Prvním krokem je **osobní rozhovor s facilitátorem**, který potenciálnímu členovi představí:

- smysl a poslání komunity,
- základní pravidla a princip fungování komunity,
- formu a četnost komunitních setkání.

Tento rozhovor není pouhým výběrovým řízením – má především otevřít důvěrný prostor pro zjištění, zda je účast v komunitě vhodná vzhledem k aktuálnímu životnímu období daného člověka.

7.2. Odchod členů

Komunita je živý a dynamický organismus. Přicházejí noví členové, jiní se na čas odmlčí nebo ji zcela opustí. **Účast v komunitě není doživotním závazkem, ale dobrovolným, vnitřně vedeným rozhodnutím, které se může v čase měnit.** Odchod z komunity je přirozenou součástí jejího fungování a měl by být vnímán bez hodnocení – jako vyjádření aktuálních potřeb daného člověka.

Lidé se mohou rozhodnout komunitu opustit z nejrůznějších důvodů. Někteří cítí, že jejich **osobní vývoj dospěl do fáze, kdy chtějí žít život mimo kontakt s touto tematikou**, uzavřít určitou kapitolu a nebýt již spojováni s rolí zasaženého. Odcházejí s vděčností, ale vědomě – chtějí si uchovat vnitřní klid, žít dál, bez dalších vystoupení, rozhovorů či veřejného angažmá, což odpovídá přirozenému procesu zotavení.

Jindy může jít o situace, kdy člen časem zjistí, že **zaměření nebo dynamika komunity neodpovídá jeho aktuálním potřebám**. Potřebuje jiný typ podpory, jiný formát kontaktu nebo se v dané fázi života rozhodne věnovat jiným tématům. I to je legitimní důvod k ukončení aktivního členství. V naší praxi jsme se setkali například s účastníkem, který se zpočátku aktivně zapojoval, ale později se rozhodl odejít, protože potřeboval řešit **jiné, konkrétní zdravotní otázky související s výběrem protézy a návratem do běžného života**. V takových situacích je důležité nabídnout prostor k rozloučení a ujistit daného člena, že jeho rozhodnutí je vítané, respektované a v komunitě má vždy dveře otevřené – ať už se rozhodne vrátit, nebo zůstat v pozadí.

Máme zkušenost i s odchodem člena, kterému se v průběhu komunitních setkávání zintenzivnily pocity vnitřní nejistoty a pochybnosti o sobě. Tyto pocity, v kombinaci s dalšími náročnými okolnostmi v osobním životě, nakonec vedly k rozhodnutí z komunity odejít. **Ani takový odchod by neměl být vnímán jako selhání komunity**. Setkávání s ostatními a dynamika skupiny přirozeně otevírají různé vnitřní procesy – často i takové, které přímo nesouvisí s tématem nehody. Facilitátor nebo organizační tým může tyto procesy pomoci pojmenovat a nabídnout podporu, ale i tato pomoc má své hranice, dané jejich rolí a možnostmi v rámci komunitního prostředí.

Cílem komunity není udržet si členy za každou cenu, ani ambice být podpůrným prostředím pro každého a za všech okolností. Smyslem je **vytvořit otevřený prostor**, kam lidé mohou **svobodně přicházet i odcházet podle toho, co právě potřebují a co je pro ně v dané fázi života správné**.

Vědomé rozhodnutí komunitu opustit je projevem vnitřní zralosti a kompetence – schopnosti rozpoznat své aktuální potřeby a jednat v souladu s nimi. **Představuje tak jednu z dovedností, které by komunita měla aktivně podporovat**: důvěru ve vlastní rozhodování, schopnost nastavovat si hranice a vytvářet vztahy, které vycházejí z vnitřní svobody, nikoli z povinnosti.

8. Organizace a struktura komunitních setkání

Komunitní setkání tvoří rytmus života celé skupiny a jsou klíčovým prostorem pro sdílení, spolupráci i spolurozhodování. Komunita se schází přibližně **čtyřikrát ročně**, na **5-7 hodin**, přičemž **místa setkání se záměrně střídají**, aby každé setkání přineslo nový impuls, dynamiku a možnost poznat jiný region či členské zázemí. Důraz je kladen na **rovnováhu mezi strukturou a přirozeností**, mezi prostorem pro práci a prostorem pro vztahy.

Komunikační zázemí a propojení mezi setkáními

Mezi jednotlivými setkáními zůstávají členové ve spojení prostřednictvím **whatsappové skupiny**, která slouží jako neformální komunikační kanál. Sdílí se zde aktuální informace ze života členů, pozvánky na kulturní akce, společné fotky, praktické organizační věci i drobná povzbuzení. Tento online prostor pomáhá udržet kontinuitu vztahů, připomíná, že komunita existuje i mimo fyzické setkání, a podporuje přirozený pocit sounáležitosti.

Struktura setkání

Každé setkání kombinuje **tři hlavní složky** - sdílení, práci a volnočasovou aktivitu:

- **Úvodní část** je věnována uvítání, představení nových členů, sdílení novinek a orientaci v harmonogramu daného dne. Tato část pomáhá sladit očekávání a vytvořit společný základ pro celý den.

- **Pracovní část** slouží k řešení konkrétního úkolu nebo tématu – může jít například o revizi struktury workshopu *Dialog*, úpravu pravidel fungování komunity, zpracování zpětné vazby nebo vytváření standardů pro nové aktivity. Součástí programu může být také prostor pro společnou reflexi workshopů *Dialogu*, zvláště pokud se komunitního setkání účastní některý z odborníků, který prošel workshopem. V takovém případě dochází k navázání na předchozí setkání a prohloubení dialogu, který mezi zasaženými a odborníky vznikl. Tento kontakt umožňuje oběma stranám sdílet dojmy, dopady a případné změny, které z účasti vyplynuly, a přináší obohacující přesah do komunitního prostoru.
- **Závěrečná část** patří volnočasové nebo kulturní aktivitě – společnému obědu, procházce, návštěvě radnice, kavárně nebo jinému neformálnímu sdílení, které posiluje mezilidské vztahy.

Typický harmonogram komunitního setkání

Čas	Aktivita
9:30–10:00	Příjezd účastníků, neformální uvítání, káva, čaj
10:00–10:30	Úvodní kruh – novinky, představení nových členů, harmonogram
10:30–12:00	Pracovní blok I – pokračování, nebo reflexe workshopu s odborníkem
12:00–13:00	Společný oběd – zajištěný, nebo formou „každý něco přinese“
13:00–14:30	Pracovní blok II – např. úprava struktury <i>Dialogu</i> , revize pravidel
14:30–15:00	Závěrečný kruh – domluva úkolů, reflexe, plánování
15:00–16:30	Volnočasová aktivita – procházka, výstava, kavárna, dle možností

Sdílená zodpovědnost a facilitace

Každé setkání je facilitováno jedním nebo více členy týmu, avšak cílem je **postupné zapojování samotných členů komunity** do přípravy a organizace. Na závěr každého setkání se společně domlouvá, **kdo si vezme na starost jaký úkol do příště** – například přípravu části programu, zajištění místa nebo drobného občerstvení, sběr zpětné vazby nebo moderaci krátké části dalšího setkání.

Cílem je posilovat v členech aktivní roli a schopnost přebírat odpovědnost za fungování komunity. Tento přístup podporuje vnitřní kompetenci, buduje důvěru a vytváří prostředí, které je podpůrné, ale nikoliv rigidní. Zapojení není založeno na tlaku, ale na respektu k vnitřní motivaci a možnostem každého člena.

9. Evaluace a hodnocení dopadů komunity

Evaluace umožňuje sledování dopadů na cílovou skupinu a měřitelnost výsledků, které jsou důležité pro ověření smysluplnosti a účinnosti intervence, posílení její důvěryhodnosti vůči partnerům a institucím, a také pro rozhodování o jejím dalším směřování a systémovém ukotvení.

Zároveň ale slouží i komunitě samotné – umožňuje členům ohlédnout se, zhodnotit, co jim setkávání přináší, nakolik se zapojují, jak se v komunitě cítí a co potřebují. Pomáhá tak komunitu dále rozvíjet tak, aby zůstávala přínosná, bezpečná a odpovídala tomu, co její členové skutečně potřebují.

9.1. Metodika sběru dat

Základním nástrojem evaluace je **kvartální rozhovor facilitátora s každým členem komunity**, vedený v přátelském a neformálním duchu. Samotný rozhovor trvá přibližně 20 minut, přičemž se zaměřuje na následující čtyři oblasti:

a) Osobní přínos komunity

Jaký dopad má komunita na můj život v posledních měsících?

- Co mi komunita přinesla od posledního setkání?
- Je něco, co mi pomohla zpracovat, pochopit, pustit?
- V čem mi dává smysl být její součástí?

b) Vztahy a sounáležitost

Jak se v komunitě cítím? Jaké jsou mé vztahy s ostatními?

- Cítím se být součástí komunity? V čem ano, v čem ne?
- Je někdo, s kým jsem navázal/a bližší kontakt?
- Zažil/a jsem něco, co mě v komunitě podpořilo nebo znejistělo?

c) Míra zapojení a aktivita

Jak moc se mi daří být zapojený/á, jak mi to vyhovuje?

- Co jsem si vzal/a na starost a jak to šlo?
- Mám prostor a chuť být aktivnější? Nebo naopak potřebu zvolnit?
- Chtěl/a bych zkusit nějakou novou roli, např. moderaci, přípravu programu?

d) Potřeby a návrhy na změnu

Co bych v komunitě potřeboval/a jinak?

- Co mi v komunitě aktuálně chybí?
- Je něco, co by mi pomohlo cítit se víc v kontaktu, bezpečněji, volněji?
- Mám nápad na změnu, téma, aktivitu nebo jiný formát, který by mohl komunitu posunout?

Vyhodnocení kvartálních rozhovorů probíhá na dvou úrovních – individuální a souhrnné. Každý rozhovor facilitátor vnímá především jako příležitost k podpoře daného člena – zaznamenává si základní postřehy a témata, která se opakují nebo nově objevují (např. posun v zapojení, změna potřeb, vnitřní posílení, úvahy o odchodu z komunity). Tyto poznámky si vede diskrétně, vždy se souhlasem člena, a využívá je pro plánování další podpory, rozdělení rolí a citlivé ladění komunikační dynamiky ve skupině.

Jednou za čtvrtletí se facilitátoři nebo organizační tým schází ke společné reflexi zjištění z individuálních rozhovorů. Hledají se společná témata, vzorce, příležitosti i varovné signály. Zjištění se nesbírají statisticky, ale formou sdílení a syntézy – co se ve skupině děje, co se daří, co by bylo dobré upravit. Tento proces pomáhá držet směr komunity a reagovat na její aktuální vývoj. Pokud se objeví silné téma (např. únava, nedostatek prostoru pro tiché členy, potřeba více smysluplné práce), může být následně zařazeno do programu příštího setkání.

9.2. Vyhodnocení evaluace a fáze testování

Následující kapitola popisuje závěry ze dvou sérií kvartálních rozhovorů, kterých se účastnilo celkem sedm členů komunity, zástupců cílové skupiny. Evaluace a testování prototypu ukázalo, že komunita plní několik klíčových funkcí: podporuje osobní zotavení, posiluje sounáležitost a identitu účastníků, umožňuje bezpečné reflexe i korektivní emoční zkušenosti a v neposlední řadě otevírá široký prostor pro inovace v oblasti ponehodosvé péče.

A. Přerámování traumatické zkušenosti

- **Destigmatizace a normalizace prožité události** - jedním z nejvýraznějších účinků komunitního setkávání je pocit "nejsem na to sám", tedy uvědomění, že individuální prožívání následků dopravní nehody není výjimečné ani izolované. Sdílení příběhů ostatních účastníků často vede k úlevnému přehodnocení vlastního příběhu a k oslabení pocitů osamění, studu či sebezpochybnování. *„Příběhy ostatních z komunity trochu zbagatelizovaly můj příběh – a to bylo právě to, co jsem potřebovala. Uvědomit si, že nejsem jediná na světě.“*

- **Setkání viníků a poškozených jako jedinečný transformační moment** - setkání pozůstalých s viníky, kteří otevřeně projevují lítost a přijímají zodpovědnost za své jednání, se v evaluaci ukazuje jako **jeden z nejsilnějších momentů působení komunity**. Pro řadu pozůstalých jde o zkušenost, která v jejich vlastním příběhu dlouhodobě chyběla – uznání odpovědnosti a lidský projev lítosti, jež nebyly přítomny v jejich vlastním příběhu. Právě tato zkušenost umožňuje „dokončit“ narušený proces zotavení, něco zásadního pustit a opustit přetrvávající zacyklení v otázkách viny a bezmoci. *„Díky komunitě jsem zjistila, že i viník může být fajn člověk, který svého činu lituje a vzal na sebe veškerou zodpovědnost.“* *„Říkám si nakonec, že to udělat nechtěl. To je důležité, to vím.“*

Zároveň se ukazuje, že tento moment má zásadní význam i pro viníky. Setkání s poškozenými, kteří projeví zájem a dokáží viníka přijmout jako člověka – nikoli pouze jako „pachatele“ –, umožňuje nést odpovědnost bez sebedestruktivního studu a obranných postojů. Viník tak může zůstat v kontaktu se svou vinou, aniž by byl definován výhradně svým činem.

Tento typ setkání významně snižuje polarizaci mezi „oběťmi“ a „pachateli“ a vytváří prostor pro hluboce lidské porozumění na obou stranách. **Evaluace potvrzuje, že jde o jedinečnou zkušenost, která není dostupná v běžném systému justice ani v dalších formách podpory**, a která představuje jeden z klíčových přínosů prototypu *Komunita* v rámci ponehodové péče.

B. Vztahy a dynamika skupiny

- Vztahy uvnitř komunity nabývají kvality, které **přesahují původní profesní rámce**. Účastníci se shodují, že se v komunitě cítí přirozeně, bezpečně a jako „sami sebou“. Postupně zde vzniká nejen pocit sounáležitosti, ale také přátelství, které sahá za hranice formálních setkání – skupina se chce vídat i neformálně, což potvrzuje vznik skutečné komunity, nikoli jen projektové platformy.
- Současně se ukazuje, že v takto různorodé skupině je **potřeba pracovat s rozdílnými perspektivami**: přímo zasažení, pozůstalí a viníci mají odlišné potřeby, dynamiku i emoční nároky. Pozůstalí upozorňují, že jejich zkušenost je často těžší ke sdílení a může být v menšinovém postavení. Zajímavým zjištěním je, že největší míru pochopení specifik pozůstalých neprojevili ostatní zasažení, ale paradoxně odsouzení viníci – tedy lidé, kteří velmi konkrétně znají dopad svého jednání na rodiny obětí. Tento moment poukazuje na sílu komunitního modelu, v němž se střetávají jinak oddělené světy.

C. Míra zapojení, role a hledání místa v rámci komunity

- Účastníci popisují **odlišnou míru zapojení** - od velmi intenzivního po minimální, ale většina reflektuje svou roli realisticky a seberefektivně. Ti, kteří se cítí silnější, chtějí být aktivnější, někteří by uvítali konkrétnější úkoly nebo vymezení rolí. Jiní naopak potřebují zvolnit nebo si přejí méně nároků, protože jejich osobní situace (zdravotní, pracovní nebo psychická) jim brání v plném zapojení.
- Jedna z výrazných potřeb je přání „**mít něco konkrétního na starost**“. Současný kolektivní, fluidní charakter komunity je oceňovaným prvkem, ale zároveň vyvolává potřebu postupného zavádě-

ní **jasnějších struktur** – například role moderátora, ambasadora, koordinátora či garanta dílčí aktivity. Nejde o formalizaci, která by komunitu svázala, ale o práci s bezpečným rámcem, který umožní lidem aktivně přispívat tam, kde se cítí kompetentní a motivovaní.

- Na druhé straně spektra stojí účastníci, kteří se vnímají jako „slabší článek“. Jejich popisy ukazují, jak snadno se může člověk označit za nedostatečného, přestože jejich účast – byť pasivnější – je hodnotná. Tento pocit **vlastní neadekvátnosti** je sám o sobě důležitým tématem, protože může odrážet dlouhodobou sebezpochybňující trajektorii po dopravní nehodě. Komunita zde může sehrát významnou roli nejen podpůrnou, ale i stabilizační.

D. Komunita jako zrcadlo potřeb a limitů

- Komunita se v evaluaci neukazuje pouze jako prostor růstu a sdílení, ale také jako důležitý **referenční bod**, který účastníkům umožňuje realisticky nahlížet na vlastní potřeby a limity. Právě díky setkáváním dokázali někteří účastníci pojmenovat, že v dané fázi zotavení potřebují jiný typ podpory, než jaký komunitní model nabízí. V tomto kontextu je důležité zmínit, že komunitu v průběhu realizace opustili tři účastníci.
- V jednom případě šlo o potřebu specializovaného společenství lidí se stejným fyzickým handicapem, kde se řeší především každodenní praktická témata života s omezením. Komunita zde sehrála orientační roli a pomohla účastníkovi uvědomit si, že jeho aktuální potřeby směřují k cílenější formě podpory.
- Druhý odchod souvisel s přirozeným procesem uzavírání osobního příběhu. Účastník popsal potřebu „*dát svůj příběh na poličku*“ a po-

stupně se posunout dál, aniž by se k traumatické zkušenosti musel opakovaně vracet. Evaluace tento krok interpretuje jako známku přirozeného vývoje zotavení, nikoli jako odmítnutí komunity.

- Třetí případ představoval dočasný odchod v důsledku kumulace osobních, zdravotních a existenčních obtíží. Účastník si uvědomil, že jeho osobní cesta ještě není uzavřená a že pro další spoluúčast potřebuje nejprve stabilizovat vlastní psychický stav a životní situaci. „*Pomohlo mi to uvědomit si, že jsem pořád na trnitě cestě od své nehody a že komunitu musím na čas opustit.*“

E. Potřeby, limity a návrhy na změnu

- Evaluace ukazuje vysokou míru spokojenosti s vedením, organizací a podporou ze strany facilitátorů. Účastníci opakovaně zmiňují, že se cítí bezpečně a že procesy jsou vedeny vstřícně a citlivě. **Změny proto nejsou vyžadovány v oblasti řízení, ale spíše v oblasti frekvence setkávání, flexibility rolí a jemnějšího balancování mezi spontánností a strukturou.**
- Z výpovědí se výrazně vynořuje potřeba **častějšího kontaktu**, ať už ve formě formálních setkání, nebo neformálního sdílení. Někteří zasažení uvádějí, že by uvítali existenci komunity již krátce po nehodě – tedy model, který by umožnil včasné zapojení lidí čerstvě po traumatické události. Tento návrh otevírá téma tzv. *časné peer podpory*, včetně uvažování nad možností kontaktovat zasažené v nemocnicích či domácím prostředí, samozřejmě za respektování etických pravidel a individuální připravenosti.

- Jedním z mála artikulovaných napětí je otázka přepínání mezi rolí zasaženého a profesionála. Tato dualita může být přínosná, ale zároveň vytváří momenty nejasností. Komunitě by proto mohlo prospět citlivé ukotvení toho, v jakém kontextu se která role aktivuje, jak pracovat s očekáváními a jak zajistit, aby skupinová dynamika byla srozumitelná všem.
- Pozoruhodným tématem je také hledání jazykového úzu – potřeba sdíleného porozumění významu slov, pojmů a metafor, které se při setkáních objevují. Jde o jemný, ale významný aspekt, protože jazyk spoluvytváří bezpečí i rámec pro sdílení. Účastníci vnímají, že hledání společného jazyka je proces, nikoli jednorázový úkol, a že má zásadní vliv na kvalitu vzájemného porozumění.

10. Závěr

Evaluace prototypu *Komunita* ukazuje, že se nejedná pouze o časově ohraničenou projektovou aktivitu, ale o živý sociální organismus, který si již v současnosti začíná žít vlastním životem. Komunita zasažených funguje kontinuálně i mimo rámec plánovaných projektových setkání a aktivit, což potvrzuje, že její existence je ukotvena především v autentické potřebě účastníků, nikoli pouze v externím institucionálním zadání.

Ačkoliv organizátoři zůstávají nadále důležitou a stabilizující součástí celého procesu, významná část iniciativ, kontaktů a podpůrných aktivit se přirozeně přesouvá na samotné účastníky komunity. Tento posun lze interpretovat jako známku její vyzrálости, důvěry a vnitřní soudržnosti. Komunita tak postupně přechází od facilitovaného modelu k modelu sdílené odpovědnosti a spolupřorby.

V návaznosti na tento vývoj se v blízké době uvažuje o formálním ukotvení komunity ve formě zapsaného spolku. Tento krok má potenciál posílit její dlouhodobou udržitelnost, umožnit transparentní správu aktivit a vytvořit jasnější rámec pro spolupřorbu s institucemi i dalšími partnery. Zároveň však bude důležité zachovat původní hodnoty komunity – otevřenost, dobrovolnost a citlivý přístup k individuálním trajektoriím zotavení.

Klíčovým tématem pro další rozvoj bude také práce s příchodem nových členů. Aktivní a promyšlený nábor, včetně jasné komunikace smyslu, hodnot a hranic komunity, se ukazuje jako nezbytný předpoklad pro udržení její bezpečné atmosféry a funkčnosti. Zkušenosti z dosavadního fungování naznačují, že schopnost komunity přijímat nové lidi v různých fázích ponehodové zkušenosti bude zásadní pro její další růst i systémový dopad v oblasti ponehodové péče.

11. Seznam použité literatury a informačních zdrojů

Algoe, S. B. (2012). Find, remind, and bind: The functions of gratitude in everyday relationships. *Social and Personality Psychology Compass*, 6(6), 455–469. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2012.00439.x>

Ariely, D. (2009). *Predictably irrational: The hidden forces that shape our decisions* (Revised and expanded ed.). HarperCollins.

Bílý kruh bezpečí, z. s. (n.d.). *Pomoc obětem trestných činů*. <https://www.bkb.cz>

Brake. (n.d.). *National Road Victim Service*. <https://www.brake.org.uk>

Calhoun, L. G., & Tedeschi, R. G. (2014). *Handbook of posttraumatic growth: Research and practice*. Routledge.

České sdružení obětí dopravních nehod, z. s. (n.d.). *Podpora obětí dopravních nehod a prevence*. <https://www.csodn.cz>

European Federation of Road Traffic Victims (FEVR). (n.d.). *Advocacy and support for road traffic victims*. <https://www.fevr.org>

Herman, J. L. (2015). *Trauma and recovery: The aftermath of violence—from domestic abuse to political terror* (2nd ed.). Basic Books.

Hobfoll, S. E., Watson, P., Bell, C. C., Bryant, R. A., Brymer, M. J., Friedman, M. J., et al. (2007). Five essential elements of immediate and mid-term mass trauma intervention: Empirical evidence. *Psychiatry*, 70(4), 283–315. <https://doi.org/10.1521/psyc.2007.70.4.283>

Institut pro restorativní justici. (n.d.). *Restorativní programy a vzdělávání*. <https://restorativnijustice.cz>

Mothers Against Drunk Driving (MADD). (n.d.). *Victim support and advocacy*. <https://madd.org>

Mead, S., Hilton, D., & Curtis, L. (2001). Peer support: A theoretical perspective. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 25(2), 134–141. <https://doi.org/10.1037/h0095032>

Norcross, J. C., & Wampold, B. E. (2011). Evidence-based therapy relationships: Research conclusions and clinical practices. *Psychotherapy*, 48(1), 98–102. <https://doi.org/10.1037/a0022161>

Probační a mediační služba České republiky. (n.d.). *Restorativní justice a práce s oběťmi a pachateli*. <https://www.pmscr.cz>

RoadPeace. (n.d.). *Support for road crash victims and bereaved families*. <https://www.roadpeace.org>

SAMHSA. (2014). *SAMHSA's concept of trauma and guidance for a trauma-informed approach*. U.S. Department of Health and Human Services.

Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1–18. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_01

Van Wormer, K., & Walker, L. (2013). *Restorative justice today: Practical applications*. Sage Publications.

Victim Support Netherlands. (n.d.). *Support for victims of crime and traffic accidents*. <https://www.slachtofferhulp.nl>

Yalom, I. D., & Leszcz, M. (2005). *The theory and practice of group psychotherapy* (5th ed.). Basic Books.

Zehr, H. (2002). *The little book of restorative justice*. Good Books.

Název publikace: Prototyp řešení klíčového problému – Komunita

Autoři: Mgr. Bc. David Červinka, Mgr. Veronika Vošická Buráňová,
Mgr. Tomáš Řihák, Bc. Dana Salačová, Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.

Odborná korektura: Mgr. Veronika Kurečková

Jazyková korektura: Ing. Denisa Frybertová

Grafická úprava: Mgr. Radek Dočkal

Vydalo: Centrum dopravního výzkumu, v. v. i.,
Líšeňská 33a, Brno, Česká republika

Místo a číslo vydání: Brno, 1. vydání

Rok: 2026

ISBN 978-80-88655-65-7 (Online; pdf)

